

idea

DESCARTES

İLK FELSEFE ÜZERİNE

MEDİTASYONLAR

İDEA A1 2011/04

DESCARTES

İlk Felsefe Üzerine

Meditasyonlar

Çeviren

Aziz Yardımlı

İDEA CEP KİTAPLARI — 011

İdea Yayınevi

Şarap İskelesi Sk. 2/106-107 34425 Karaköy — İstanbul
iletisim@ideayayinevi.com / www.ideayayinevi.com

Bu çeviri için © AZİZ YARDIMLI 2011

İlk Felsefe Üzerine

Meditasyonlar

Meditationes

de prima philosophiae

(1641)

İDEA YAYINEVİNDE İRİNCİ BASKI 1996

İDEA CEP KİTAPLARINDA DÖRDÜNCÜ BASKI 2011

Tüm hakları saklıdır. Bu yayımın hiçbir bölümü

İdea Yayınevinin ön izni olmaksızın

yeniden üretilemez.

İDEA CEP KİTAPLARI DİZİSİ 011 / FELSEFE 7

SÜRELİ YAYIN

YAYININ ADI: Descartes, *Meditasyonlar*

YETKİ SAHİBİ / SORUMLU MÜDÜR: ALİYE ZEYNELOĞLU

YÖNETİM YERİ: İDEA YAYINEVİ

Şarap İskelesi Sk. 2/106-107 34425 Karaköy — İstanbul

YAYININ SÜRESİ: 30 GÜNDE BİR

BASKI: BAYRAK YAYIMCILIK MATBAACILIK

Davutpaşa Cad. 14/2 34015 Topkapı — İstanbul

DAĞITIM: YAYSAT

Doğan Medya Tesisleri, Hoşdere Yolu 34517 Esenyurt — İstanbul

Printed in Türkiye

ISSN 2146-121X

İDEA A1 2011/04

İçindekiler

Sunu Mektubu: René Descartes'tan
Paris Tanrıbilim Fakültesi Dekanlarına 9
Okura Önsöz 15
Aşağıdaki Altı Meditasyonun Özeti 19

BİRİNCİ MEDİTASYON: Kuşku Duyulabilen Şeyler
Üzerine 25

İKİNCİ MEDİTASYON: İnsan Anlağı Üzerine; Bilgiye
Bedenden Daha Yakındır 32

ÜÇÜNCÜ MEDİTASYON: Tanrının Varoluşu Üzerine 44

DÖRDÜNCÜ MEDİTASYON: Doğru Ve Yanlış Üzerine 65

BEŞİNCİ MEDİTASYON: Özdeksel Şeylerin Özü
Üzerine; Ve Bir Kez Daha
Tanrının Varoluşu Üzerine 77

ALTINCI MEDİTASYON: Özdeksel Şeylerin Varoluşu,
Ve Anlığın Bedenden
Olgusal Ayrımı Üzerine 86

EKLER

KİTAP ÜZERİNE NOTLAR 107

SÖZLÜK VE NOTLAR 109

ÇÖZÜMLEMELER 119

DİZİN 125

— Fransızca çeviride Latince metinden ayrılan yerler Latince metinde ve Türkçe çeviride '...' ile belirtildi. Fransızca çeviriye eklenen ve Latince metinde bulunmayan sözcükler Türkçe metinde «...» ile belirtildi.

İLK FELSEFE ÜZERİNE

MEDİTASYONLAR

(1641, Latince, Paris; 1642, Latince, Amsterdam;

1647, Fransızca, 1650; Latince; 1661, Fransızca;

1673 Fransızca)

**PARİS’TE KUTSAL TANRIBİLİM FAKÜLTESİNİN
ÇOK BİLGE VE ÜNLÜ
DEKAN VE DOKTORLARINA**

RENATUS DES CARTES

1. Beni bu Yazıyı sizlere sunmaya götüren neden öylesine haklıdır ki, ve tasarımı anlar anlamaz sizlerin de onu korumanız altına almak için öylesine haklı bir nedeninizin olacağına inanıyorum ki, bu yazıyı sizlere salık verebilmek için onda önüme koyduğum amacı kısaca bildirmekten daha iyi bir yol olmadığına inanıyorum.

2. Her zaman Tanrıyı ve Ruhunu ilgilendiren iki sorunun tanrıbilim tarafından olmaktan çok felsefe tarafından tanıtlanacak olanlar arasındaki başlıca sorular olduğunu düşündüm; çünkü biz inananlar için insan ruhunun beden ile birlikte yokolmadığını ve Tanrının varolduğunu bir inanç sorunu olarak görmek yeterli olsa da, hiç kuşkusuz bu ikisi onlara ilkin doğal us [*ratione naturale*] aracılığıyla tanıtlanmadıkça inançsızları herhangi bir dine, giderek belki de herhangi bir ahlaksal erdeme inandırmak bile olanaklı görünmez; ve bu yaşamda büyük ödüllerin çoğu kez erdem için olmaktan çok erdemsizlik için önerilmesi ölçüsünde, eğer ne Tanrı korkusu ne de bir başka yaşamın beklentisi tarafından kısıtlanmamış olsalardı, çok az insan doğru olanı yararlı

olana yeğlerdi. Hem Kutsal Yazılarda öyle öğretildiği için bir Tanrının varolduğuna inanmamız gerektiği, hem de, evrik olarak, Tanrıdan geldikleri için Kutsal Yazılara inanmamız gerektiği bütünüyle doğrudur; çünkü inanç bize bir Tanrı armağanı olduğu için, bize başka şeylere inanamamak için inanç veren aynı Tanrı o inancı bizi kendi varoluşuna inandırabilmek için de verebilir. Ama gene de bununla inançsızlara gidemezdik, çünkü «mantıkçıların bir döngü dedikleri yanlışya düştüğümüzü düşünmeye başlayabilirlerdi».* Ve gerçekten de gördüm ki, sizler ve tüm başka tanrıbilimciler yalnızca Tanrının varoluşunun doğal us yoluyla tanıtılabileceğini değil, ama Kutsal Yazılardan Ona ilişkin bilginin birçok yaratılmış şey üzerine bilgimizden «çok daha duru olarak»† çıkarsanabileceğini, ve kazanılmasının gerçekte onu taşımayanların kınanabilecekleri ölçüde kolay olduğunu da doğruladınız. Bu aslında [Solomon'un] Bilgeliği üzerine XIII. Bölümdeki şu sözlerden açıktır: «Gene de bağışlanmayacaklardır: Çünkü bu dünyanın şeylerini böylesine iyi bilebiliyorlarsa, niçin onlardan Tanrıyı kolayca bulamadılar?»Ve Romalılara Mektupta, I. Bölüm, «bağışlanamaz» oldukları söylenir. Yine aynı yerde, «Tanrı üzerine bilinebilen onlarda sergilenir» sözleri, öyle görünür ki, bize sanki Tanrı üzerine bilinebilecek herşeyin kendi anlıklarımızdan başka hiçbir yerden türetilmemiş olan nedenlerle gösterilebileceğini «ve ancak anlığımızın onları bize sağlayabileceğini»‡ öğretir. Bu nedenle bunun nasıl olabileceğini ve Tanrının hangi yolda dünyanın şeylerinden daha kolay ve daha pekin olarak bilinebileceğini araştırmanın benim için uygunsuz olmadığını düşündüm.

3. Ve ruh a gelince, birçoklarının onun doğasının kolayca bulunabilir olmadığı yargısında bulunmuş olmalı-

*[Fr: mantıkçıların bir döngü dedikleri yanlışya düştüğümüzü sanabilirlerdi :: Lat: onu bir döngü olarak görürlerdi]

†[Fr: çok daha duru olarak :: Lat: daha kolayca]

‡[ve ancak anlığımızın bize onları sağlayabileceğini: Ek]

rına ve giderek kimilerinin insan usunun onun bedenle birlikte yokolacağı vargısına götürdüğünü ve aykırı görüşün yalnızca inanç yoluyla savunulabileceğini söylemeyi göze almalarına karşın, gene de 10. Leo altında toplanan Lateran Konseyi'nin sekizinci Oturumunda bunları kınamış, ve Leo'nun kesinlikle Hıristiyan felsefeciler e onların uslamalarını çürütmeyi ve 'gerçeği bilinir kılmak için tüm ansal güçlerini kullanmayı'* buyurmuş olması ölçüsünde, bu çalışmada bu sorunun üzerine gitmede hiç duraksama göstermedim.

4. Bundan başka, birçok dinsizi Tanrının varolduğuna ve insan ruhunun bedenden ayrı olduğuna inanmamaya götüren birincil nedenin şimdiye dek bu iki noktanın hiç kimse tarafından tanıtlanamadığını ileri sürmeleri olduğunu biliyorum. Bunların görüşlerine katılmıyor olmama, tersine, birçok büyük insanın bu iki soru üzerine ortaya sürdükleri uslamaların büyük bölümünün, doğru anlaşıldıklarında, bir tanıtılmanın gücünü taşıdıklarını ve yeni tanıtılmalar bulmanın hemen hemen olanaksız olduğunu savunmama karşın, gene de felsefede en önemli görevin özenle bu tür uslamaların en iyi olanlarını araştırmak ve onları bundan böyle doğru tanıtılmalar olduklarının herkese açık olacağı denli 'açık ve sağın bir düzen içine koymak'† olduğuna inanıyorum. Ve son olarak, Bilimlerde her tür güçlüğü çözüme için belli bir Yöntem geliştirmiş olduğumu bilen birçokları tarafından bu görevi üstlenmemin istenmesi ölçüsünde— bir yöntem ki hiç kuşkusuz yeni değildir, çünkü hiçbir şey gerçeklikten daha eski değildir, ama onu daha başka güç sorunlarda yeterince başarılı olarak kullandığımı biliyorlardı—, onu bu sorunda da sınamanın benim için bir ödev olduğunu düşündüm.!

*[Fr: gerçeği bilinir kılmak için tüm ansal güçlerini kullanmayı :: Lat: gerçeği tüm güçleriyle tanıtlamayı]

†[Fr: açık ve sağın bir düzen içine koymak :: Lat: doğru ve duru olarak açıklamak]

5. Şimdi başarabildiğim herşey bu İncelemede kapsanmıştır.* Konunun tanıtımları olarak getirilebilecek tüm değişik uslamaları toplamaya çalışmadım, çünkü yeterince pekin hiçbir tanıtılmanın olmadığı yerler dışında bu iş çabaya değer görünmez; yalnızca ilk ve temel uslamaları öyle bir yolda ele aldım ki, bunları şimdi çok açık ve çok pekin tanıtımlar olarak önerebilirim. Ve daha da ötesi, bunlar öyle tanıtımlardır ki, kanımca daha iyilerini geliştirebilmek için insan anlığına açık başka hiçbir yol yoktur; çünkü konunun önemi, ve tüm bunların ilgili olduğu Tanrının görkemi, beni burada †kendimden‡ genellikle alıştığımından biraz daha özgür olarak söz etmeye zorluyor. Gene de, o uslamalar benim için ne denli açık ve pekin olsalar da, herkesin kavrayışına uygun olabileceklerine inanmıyorum; ama, tıpkı Geometride bize Arşimedes, Apollonius, Pappus ve başkaları tarafından bırakılan ve herkes tarafından çok açık ve pekin olarak kabul edilen birçok tanıtılmanın olması gibi—çünkü bunlarda kendi başına irdelendiğinde kolayca bilinemeyecek ve içinde sonuçların öncüllerine bütünüyle sağın olarak bağlanmamış olduğu hiçbirşey yoktur—, gene de, biraz uzunca oldukları ve †çok dikkatli bir okur istedikleri‡ için, yalnızca çok az insan tarafından anlaşılırlar. Benzer olarak, gerçi burada yararlandığım önermeleri pekinlikte ve durulukta Geometrininkilere eşit ya da giderek onlara üstün görsem bile, gene de birçokları tarafından yeterli olarak anlaşılamayacaklarından korkarım, çünkü onlar da hem biraz uzun ve karışıktır, hem de birincil olarak önyargıdan bütünüyle özgür ve kendini duyular ile birliktelikten kolayca koparabilecek bir anlığı isterler. Hiç kuşkusuz dünyada

*[Fr. tümce şöyle: Bu İncelemede bu konuda söylenebileceklerin tümünü toparlayabilmek için elimden gelen herşeyi yaptım.]

†[Fr: kendimden :: Lat: çalışmamdan]

‡[Lat: çok dikkatli bir okur istedikleri :: Fr: bütün bir anlığı istedikleri]

Metafiziği inceleme yetkinliğinde olanlar Geometri için olanlardan daha azdır. Ve bir başka ayırım daha vardır. Geometride pekin bir tanıtılması olmayan hiçbirşeyin ileri sürülmediğine herkes inandığı için, alanda yeterince bilgili olmayanlar onu anlıyormuş gibi görünebilmek için yanlış olanı doğrulama yanılığısına doğru olanı çürütme yanılığısına olduğundan daha sık düşerler. Buna karşı, herkesin ʻondan yana ya da ona karşı ileri sürülemeyecek hiçbirşeyin olmadığınaʼ* inandığı Felsefede çok az insan kendini gerçeklik arayışına verir; ve çok daha büyük bir sayıda insan, akıllı olma ününü kazanma hırsıyla, tüm çabalarını en açık gerçekliklere saldırmaya yöneltir.

6. Bu nedenledir ki, uslamlamalarım ne denli sağlam olurlarsa olsunlar, Felsefeye ait oldukları için, sizler onları korumanız altına almadıkça büyük bir etkilerinin olmasını beklemiyorum. Ama herkesin Fakültenize saygısı öylesine yüksektir ki, ve Sorbonne adı kendisinde öylesine güçlü yetke taşır ki, yalnızca inanç sorunlarında değil ama insan felsefesi açısından da Kutsal Konsüller dışında hiçbir kurumun yargısı hiçbir zaman sizinki denli saygı görmüş değildir; bu nedenle bir yargıda bulunurken, herkes başka hiçbir yerde daha büyük bir kavrayış ve sağlamlık ya da daha büyük bir dürüstlük ve bilgelik bulmanın olanaksız olduğuna inanır. Bu nedenle hiç kuşku yok ki, eğer *ilkin* lütfedip bu çalışmaya onu düzeltecek denli ilgi gösterirseniz—çünkü yalnızca insana özgü zayıflığının değil ama başlıca bilgisizliğimin de bilincinde olduğum için onda hiçbir yanılığ olmadığını ileri süremem—, ve *sonra* ona onda bulunmayanları ekleyip eksikliğini giderir, ve daha geniş bir açıklama gerektiren noktaları aydınlatır ya da hiç olmazsa bu bozuklukları onları benim düzeltebilmem için bana bildirme sıkıntısını üstlenecek olursanız, bunlar yapıldığı ve *son olarak* Tanrının varolduğunu ve insan ruhunun bedenden ayrı

*[Lat: ondan yana ya da ona karşı ileri sürülemeyecek hiçbirşeyin olmadığına :: Fr: önermesinin yalnızca belkili olduğuna]

olduğunu tanıtlamada kullandığım uslamamalar sağın tanıtlamalar olarak kabul edilebilecekleri bir duruluk düzeyine getirildiği zaman—ki getirilebileceklerinden eminim—, eğer doğruluk ve pekinlikleri konusunda onayınızın yetkesini verir ve kamu önünde tanıklık etmeyi lütfederseniz, hiç kuşkusuz bundan böyle bu iki soru ile ilgili olarak varolmuş tüm yanılıklar ve yanlış görüşler çok geçmeden insanların kafalarından silinecektir. Çünkü gerçeğin kendisi kolayca tüm kavrayışlı ve bilgili insanları sizin yargınıza katılmaya götürecektir; ve yetkeniz genellikle kavrayışlı ya da bilgili olmaktan çok bilgiç olan Ateistlerin kendilerini kendi çelişki tinlerinden kurtarmalarına neden olacak, ya da belki de onların tüm düşünen insanlar tarafından tanıtlamalar olarak kabul edildiğini gördüklerinde onları anlamıyor görünmesinler diye kendilerini onları savunmaya götürecektir. Ve, son olarak, tüm başkaları böylesine çok tanığa kolayca inanacak, ve bundan böyle hiç kimse Tanrının varoluşundan ve insan ruhu ve beden arasındaki gerçek ayırmadan kuşku duymayı göze alamayacaktır. 'Bu girişimin yararının ne denli büyük olacağını en iyi değerlendirebilecek olanlar benzersiz bilgeliğiniz ile sizlersiniz;''* ama Katolik Kilisenin her zaman temel direkleri olmuş olan sizlere Tanrının ve dinin davasını daha fazla salık vermek benim için uygunsuz olacaktır.

*[Lat: Bu girişimin ... sizlersiniz; :: Fr: Bir kez iyice yerleşir yerleşmez, bu inançtan sağlanacak yararı şimdi ondan kuşku duymanın üreteceği düzensizliği görebilen sizler yargılayabilirsiniz;]

OKURA ÖNSÖZ*

1. Tanrı ve insan ruhu üzerine sorulara 1637 yılında Fransızca olarak yayımlanan *Usu doğru olarak yönetmenin ve gerçeği bilimlerde aramanın Yöntemi üzerine Söylem*'de daha önce değinmişim. Orada amacım bu soruları tam olarak incelemek değil, ama yalnızca onlara daha sonra okuyucularımın yargılarından hangi yolda incelenmeleri gerektiğini saptayabilmek için geçerken değinmekti. Çünkü bu sorular bana her zaman onları yineleyerek ele almanın uygun olacağı yargısında bulunacak denli önemli göründüler; ve onları açıklamada izlediğim yol öylesine az aşınmıştır ve sıradan kullanımdan öylesine uzaktır ki, zayıf kafalar kendilerinin de aynı yolu izleyebileceklerini sanmasınlar diye onu Fransızca'da ve herkes tarafından okunabilecek bir Söylemde uzunlamasına ortaya koymanın uygun olmadığını düşündüm.

2. Ama *Söylem*'de yazılarımda eleştiriye değer birşeyler bulabilecek herkesten bana onları iletme iyiliğinde bulunmalarını istemiş olmama karşın, diyebilirim ki bu sorular konusunda o zaman söylediklerime yönelik karşıcıklardan ikisi dışında hiç birini üzerinde durmaya değer bulmadım; ve onların daha tam bir açıklamalarına geçmeden önce burada bu ikisini kısaca yanıtlayacağım.

3. Birinci karşıcıklı insan anlığının kendi üzerine yöneldiğinde kendini salt düşünen bir şey olarak algılaması olgusundan doğasının ya da *özünün* yalnızca düşünen

*[Bu önsöz 1647 birinci Fransızca yayımında verilmedi.]

bir şey olmaktan oluştuğu sonucunun çıkmadığıdır, ki burada 'yalnızca' sözcüğü belki de ruhun doğasına ait olduğu söylenebilecek başka herşeyi dışlar. Bu karşıcıkışa yanıtım orada bunları hiçbir biçimde (o sırada ilgilenmediğim) gerçek olgusallığın kendisinin düzeni açısından dışlamayı istemediğim, ama yalnızca algılarımın düzeni açısından dışladığımdır; böylece demek istediğim şey düşünen bir şey ya da kendisinde düşünme yetisini taşıyan bir şey olmam dışında hiçbirşeyi açıkça özümeye ait olarak bilmediğimdi. Ama daha sonra özümeye ait başka hiçbirşeyi bilmemem olgusundan, gerçekte başka hiçbirşeyin ona ait olmadığı sonucunun nasıl çıktığını göstereceğim.

4. İkinci karşıcıkış kendimde benden daha eksiksiz olan birşeyin ideasını taşımam olgusundan bu ideanın benden daha eksiksiz olduğu sonucunun çıkmayacağı, ve bu ideanın temsil ettiği şeyin varolduğu sonucunun ise hiç çıkmayacağıdır. Buna yanıtım burada bu *idea* sözcüğünde iki-anlamlı birşeyin olduğudur, çünkü ya anlaşımın bir işlemi olarak görülüp özdeksel olarak alınabilir, ve bu anlamda benden daha eksiksiz olduğu söylenemez; ya da bu işlem tarafından temsil edilen şey olarak görülüp *nesnel* olarak alınabilir ki, anlaşımın dışında varolduğunu kabul etmemiz gerekmesede, özü nedeniyle gene de benden daha eksiksiz olabilir. Ve yalnızca bende kendimden daha eksiksiz bir şeyin ideasının olması olgusundan nasıl bu şeyin gerçekten varolduğu sonucunun çıktığını daha sonra daha tam olarak açıklayacağım.

5. Bu iki karşıcıkışa ek olarak bu konu üzerine uzunca iki çalışma daha gördüm ki, gene de bunlarda yapılan şey sıradan Ateist kaynaklardan çekilen uslamlamalara dayanarak öncüllerimden çok vargılarıma saldırmaktır. Ama bu tür uslamlamaların benim uslamlama yolumu anlayanlar üzerinde hiçbir güçleri olamayacağı için, ve pekçok insanın yargısı çok zayıf ve sapık olduğu ve bu nedenle bunlar çoğunlukla ilk kabul ettikleri görüşlerin doğru ve sağlam olan ama daha geç işitilen bir çürütül-

mesi tarafından inandırılmaktan çok, ne denli yanlış ve usa yabancı olurlarsa olsunlar, o ilk görüşler tarafından inandırılmayı kabul ettikleri için, burada ilkin onları bildirmek zorunda kalmamak için bu eleştirilere yanıt vermeyi istemiyorum. Yalnızca genel olarak şunu belirteceğim ki, Ateistler tarafından Tanrının varoluşuna karşı söylenenlerin tümü de her zaman ya Tanrıya insansal olan duyguların yüklenmesi, ya da anlıklarımızda gidecek Tanrının yapabileceklerini ve yapması gerekenleri belirlemeyi ve kavramayı taslayacak denli büyük bir güç ve bilgelik görmemiz olgusuna dayanır. Böylece anlıklarımızın sonlu şeyler olarak, ve Tanrının ise kavranamaz ve sonsuz olarak görüleceğini düşündüğümüz ölçüde, ileri sürdüklerinin hiç biri bizim açımızdan güçlük yaratamayacaktır.

6. Şimdi, başka insanların yargılarını yeterince tanıdıktan sonra, yeniden Tanrı ve insan ruhu ile ilgili soruların üzerine gidecek ve aynı zamanda bütün İlk Felsefenin başlangıçlarını ele alacağım; ama bunun için kalabalıktan alkış ve çok sayıda okur beklentisi içinde değilim. Tersine, benimle birlikte ciddi olarak meditasyon yapamayacak, anlıklarını duyuşal herşeyden ayıramayacak ve kendilerini tüm önyargılardan bütünüyle kurtaramayacak olanlara ve bunu istemeyenlere hiçbir zaman onu okumalarını salık vermeyeceğim. Çok iyi biliyorum ki bu tür insanlardan çok az vardır. Ama, uslamlamalarımın sıra ve bağlantılarını kavramayı önemsemeksizin bütünden keyfi olarak koparılmış tek tek tümceler üzerine eleştirilere girişenlere, bunu bir alışkanlığa çeviren birçoklarına bu yazıyı okumanın verimli olacağını söyleyemeyeceğim. Ve belki de mızızlanmak için pekçok fırsat bulacaklar, ama tüm sıkıntılarına karşın kolay kolay önemli ya da yanıtlamaya değer bir karşılık getiremeyeceklerdir.

7. Ve başkalarına onlara daha ilk girişimlerinde doyum verme konusunda bir söz vermeyeceğim için, ve yeteneklerim açısından kendimi kimilerine güç gelebilecek

her şeyi önceden görebileceğime inandıracak denli kibirli olmadığım için, ilkin bu *Meditasyonlarda* bana gerçekliğin pekin ve açık bir bilgisine ulaşmış olduğum kanısını veren düşünceleri açımlayacağım, öyle ki beni inandıran aynı uslamaların başkalarını inandırmada da etkili olup olmadıklarını görebileyim. Ve bundan sonra *Meditasyonlarımı* baskıya verilmeden önce incelemeleri için kendilerine göndermiş olduğum o anlayışta ve bilgide üstün insanların bana yönelttikleri karşıcıkları yanıtlayacağım. Çünkü öylesine çok ve öylesine çeşitli karşıcıklar getirmişlerdir ki, onlarda daha şimdiden dokunulmamış önemli bir eleştiri bulmanın güç olacağını önceden ve hiç duraksamadan söyleyebilirim. Bu nedenledir ki bu *Meditasyonları* okuyanlardan, tüm bu karşıcıkları olduğu gibi onlara verdiğim yanıtları da okuma sıkıntısına girmedikçe, üzerlerinde herhangi bir yargıda bulunmalarını istiyorum.

İZLEYEN ALTI MEDİTASYONUN ÖZETİ

1. Birinci Meditasyonda herşeyden, ama özellikle özdeksel şeylerden kuşku duyabilmemizin nedenlerini açıklıyorum—en azından bilimler için şimdiye dek elimizde olanlardan başka hiçbir temel olmaması ölçüsünde. Ama böyle genel bir Kuşkunun yararının ilk bakışta görünmemesine karşın, aynı zamanda bizi tüm önyarıdan kurtardığı ve önümüze anlığı duyulardan ayırmamızın oldukça kolay bir yolunu açtığı ölçüde hiç kuşkusuz çok büyüktür; ve son olarak, bir kez doğru olduğunu bulduğumuz şeylerden daha sonra hiçbir zaman kuşku duymamamızı sağlar.

2. İkinci Meditasyonda, kendine özgü özgürlüğünü kullanarak varoluşlarından en küçük bir kuşku duyduğu her şeyin varolmadığını sorgusuzca onaylayan anlık, gene de kendisinin varolmamasının olanaksız olduğunu görür. Bunun yararı da benzer olarak çok büyüktür, çünkü bu yolla anlık ona, eş deyişle, anlıksal doğaya ait şeyleri ve bedene ait şeyleri kolayca ayırdedebilir. Ama belki de kimileri benden burada ruhun ölümsüzlüğünü tanıttayan nedenleri sunmamı bekleyebileceği için, hemen belirtmem gerek ki, burada amacım elimde sağın tanıtımları olmayan hiçbirşeyi yazmamak olduğu için, Geometricilerin yararlandıklarına benzer bir düzeni izlemek ve böylece sorgulanan önermeye ilişkin herhangi bir varlığa ulaşmadan önce, o önermenin bağımlı olduğu herşeyi ön-

cüller olarak ortaya koyarak başlamak zorundayım. Şimdi ruhun ölümsüzlüğünü tam olarak anlamak için birinci ve en önemli öngerek onun olanaklı en açık kavramını, bir cisme ilişkin tüm kavramlardan bütünüyle ayrı bir kavramını oluşturmaktır; ve bu Meditasyonda yapılan budur. Bunun dışında, açık ve seçik olarak anladığımız tüm şeylerin tam olarak onları anladığımız yolda doğru olduklarını bilmemiz gerekir; ve bu Dördüncü Meditasyondan önce tanıtlanamazdı. Dahası, cisimsel doğanın seçik bir kavramını da taşımamız gerekir, ve bu bir ölçüde bu İkincide ve ayrıca Beş ve Altıncı Meditasyonlarda verilmiştir. Son olarak tüm bunlardan anlık ve beden gibi değişik tözler olduklarını açık ve seçik olarak tasarladığımız herşeyin olgusal olarak [*realiter*] birbirlerinden ayrı tözler oldukları vargısını çıkarmamız gerekir; ve bu Altıncı Meditasyonun vargısıdır. Bu yine orada cismin bölünebilir olarak olmanın dışında anlaşılmasına karşın, anlığın «ya da insanın ruhunun»* bölünmez olarak olmanın dışında anlaşılamayacak olması olgusu tarafından daha öte doğrulanır; çünkü bir anlığın «yarısını»† ne denli küçük olursa olsun herhangi cismin yarısını düşünebildiğimiz gibi düşünemeyiz; öyle ki, doğalarının yalnızca ayrı değil ama giderek kimi bakımlardan birbirlerine aykırı olduklarını da görürüz. Ama bu yazıda bu konuyu daha öte geliştirmedim, çünkü bir yandan söylediklerimiz beden bozulmasının «anlığın yokolmasını»‡ gerektirmediğini göstermek ve ölümlülere bir başka yaşam umudunu vermek için yeterlidir; öte yandan kendilerinden ruhun ölümsüzlüğünün çıkarsanabileceği öncüller bütün bir Fizğin açıklaması üzerine dayanırlar. İlk genel olarak tüm tözlerin, eş deyişle, Tanrı tarafından yaratılmış olmaksızın varolamayan tüm şeylerin kendi doğalarında bozulamaz olduklarını, ve Tanrı onayını yadsıyarak

*[ya da insanın ruhunun: Ek]

†[Fr: yarısını :: Lat: orta parçasını]

‡[Lat: anlığın yokolmasını :: Fr: ruhun ölümünü]